

УДК 351.824.1

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.2.20.86-95>

Вербицька Г. Л.

ПУБЛІЧНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Львівська політехніка»,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра адміністративного та фінансового
менеджменту,
вул. Степана Бандери, 12, м. Львів,
79013, Україна,
тел.: (032) 2582632,
e-mail: galinaverbicka@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3212-7392>

Анотація. Метою статті є дослідження проблем розвитку інноваційної діяльності підприємств та формування публічних механізмів її активізації для забезпечення економічної безпеки України. Основним завданням дослідження є аналіз сучасного стану інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, визначення впливу інноваційної діяльності на економічну безпеку України; розробка публічних механізмів розвитку інноваційної діяльності в Україні. У статті використано такі наукові методи, як аналізу, синтезу, порівняння, індукції, дедукції, аналітичний і структурно-логічний. Результати дослідження показали, що російська воєнна агресія здійснила негативний вплив на темпи впровадження інновацій вітчизняними підприємствами, більше того, поставила цілі галузі на межу виживання. Встановлено, що основну частку експорту України складає аграрна продукція, що не сприяє розвитку інтелектуального потенціалу та призводить до зниження економічної безпеки держави. Наявні підходи до визначення сутності поняття «економічна безпека» не в повній мірі враховують роль інновацій у її забезпеченні. Під економічною безпекою запропоновано розуміти здатність країни в умовах глобалізації та конкуренції забезпечувати стабільність та ефективність своєї економіки, максимально використовуючи весь наявний економічний потенціал, здійснюючи захист власних економічних інтересів від зовнішніх загроз, шляхом розвитку інноваційної діяльності та забезпечення соціальної стабільності. Доведено, що активізація інноваційної діяльності підприємств здатна забезпечити зростання ВВП, підвищити рівень добробуту населення, що сприятиме сталому економічному розвитку та соціальній стабільності. Визначено роль публічного управління у стимулюванні інноваційної діяльності підприємств. Наукова новизна дослідження полягає у використанні комплексного підходу до обґрунтування публічних механізмів розвитку інноваційної діяльності. При цьому зусилля органів публічного управління повинні бути зосереджені на підтримці інноваційних підприємств для подолання технологічного відставання від розвинених країн. Важливо, щоб публічні механізми розвитку інноваційної діяльності були цільовими, ефективними, прозорими та гнучкими. Вони мають бути спрямованими на підтримку пріоритетних напрямків економічного розвитку, забезпечувати максимальну віддачу від інвестованих коштів, бути зрозумілими та доступними для всіх підприємств, а також здатними адаптуватися до мінливих ринкових умов.

Ключові слова: публічне управління, механізми, інноваційний розвиток, війна, підприємства, економічна безпека, інновації.

Verbyska H. L.

PUBLIC MECHANISMS OF INNOVATION DEVELOPMENT AS A FACTOR OF ENSURING ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

National University "Lviv Polytechnic",
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of administrative and financial management,
Stepan Bandera str.,12, Lviv,
79013, Ukraine,

tel.: (032) 2582632,

e-mail: galinaverbicka@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3212-7392>

Abstract. The article is aimed at studying the problems of development of innovation activity of enterprises and formation of public mechanisms for its activation to ensure economic security of Ukraine. The main objectives of the study are to analyse the current state of innovation activity of domestic enterprises, determine the impact of innovation activity on the economic security of Ukraine; develop public mechanisms for the development of innovation activity in Ukraine. The article uses such scientific methods as analysis, synthesis, comparison, induction, deduction, analytical and structural-logical. The results of the study show that the Russian military aggression has had a negative impact on the pace of innovation by domestic enterprises, moreover, it has put entire industries on the brink of survival. It has been established that the main share of Ukraine's exports is made up of agricultural products, which does not contribute to the development of intellectual potential and leads to a decrease in the economic security of the State. The existing approaches to defining the essence of the concept of "economic security" do not fully take into account the role of innovations in its provision. It is proposed to understand economic security as the ability of a country in the context of globalisation and competition to ensure the stability and efficiency of its economy, making maximum use of all available economic potential, protecting its own economic interests from external threats, by developing innovation and ensuring social stability. It is proved that intensification of innovation activities of enterprises can ensure GDP growth, increase the level of welfare of the population, which will contribute to sustainable economic development and social stability. The role of public administration in stimulating the innovation activity of enterprises is determined. The scientific novelty of the study lies in the use of an integrated approach to substantiating public mechanisms for the development of innovation activity. At the same time, the efforts of public authorities should be focused on supporting innovative enterprises to overcome the technological gap with developed countries. It is important that public mechanisms for innovation development are targeted, efficient, transparent and flexible. They should be aimed at supporting priority areas of economic development, ensure maximum return on investment, be understandable and accessible to all businesses, and be able to adapt to changing market conditions.

Key words: public administration, mechanisms, innovative development, war, enterprises, economic security, innovations.

Вступ. У сучасному світі інноваційна діяльність має ключове значення для забезпечення економічної стабільності країни. Інновації відкривають перед підприємствами можливості для розширення свого ринку та сприяють створенню нових робочих місць. Перетин інновацій та економічної безпеки демонструє, що їх вплив на конкурентоспроможність країни та її здатність адаптуватися до глобальних економічних змін є критично важливим для забезпечення сталого економічного зростання. Інновації є головним каталізатором піднесення України, а публічні механізми розвитку інноваційної діяльності відіграють суттєву роль у стимулюванні цього процесу, сприяючи створенню сприятливого середовища для впровадження новаторських ідей та технологій.

Аналізуванням проблем активізації інноваційної діяльності підприємств органами публічного управління займалися багато вчених, зокрема Білик Р.С., Загурський В.Ф., Квак М.В., Лисяк О.М., Неустроєв Ю.Г., Охріменко І.В., Вдовенко Н.М, Овчаренко Є.І., Гнатенко І.А. тощо. Однак темпи впровадження інновацій в Україні залишаються недостатніми, що негативно відображається на економічній безпеці нашої держави. Тому тема дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки післявоєнне майбутнє України потребуватиме нових способів публічного управління для відновлення економіки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблем розвитку інноваційної діяльності підприємств та формування публічних механізмів її активізації для забезпечення економічної безпеки України. Основним завданням дослідження є аналіз сучасного стану інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, визначення впливу інноваційної діяльності на економічну безпеку України; розробка публічних механізмів розвитку інноваційної діяльності в Україні.

У статті використано наукові методи аналізу та синтезу, порівняння (при оцінюванні впливу інновацій на економічну безпеку України), індукції та дедукції (при виокремленні ключових проблем, які здійснюють негативний вплив на економічну безпеку держави та причин, які гальмують розвиток інноваційної діяльності в Україні), аналітичний і структурно-логічний (при виокремленні механізмів розвитку інноваційної діяльності як основних шляхів подолання наслідків російської військової агресії).

Результати. В умовах сьогодення розвинуті країни світу обрали інноваційний шлях розвитку. оскільки на світовій арені формуються передумови для нового VI технологічного укладу. Цей перехід суттєво трансформує всю інфраструктуру сфери виробництва, базуючись на використанні передових інноваційних технологій. Економічна безпека будь-якої країни тепер залежить від темпів впровадження інновацій, оскільки саме вони підвищують конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку, сприяють покращенню життя населення, розвитку науки та освіти.

Держава виступає одним з ключових гарантів при формуванні інноваційної економіки. Хоча вона безпосередньо не втручається в інноваційні процеси, проте відіграє важливу роль у створенні сприятливого інноваційного середовища, яке повинне забезпечити адекватне фінансування інноваційної діяльності, стимулювати розвиток інноваційного потенціалу країни. Крім того, співпраця між державними установами, бізнес-середовищем та науково-дослідними установами є ключовою для успішного впровадження інновацій. Розвиток інноваційної економіки вимагає взаємодії різних секторів суспільства та активної підтримки з боку держави з метою забезпечення сталого та успішного економічного зростання.

В умовах війни особливо гостро відчувається нестача високотехнологічного озброєння та новітнього обладнання для успішного проведення військових операцій. Нестача в доступі до таких ресурсів може значно обмежити можливості ведення бойових дій та підвищити ризики для військових підрозділів. Для забезпечення армії сучасним військовим обладнанням та технологіями державі необхідно приділяти велику увагу військовому бюджету, розвитку військово-промислового комплексу, співпраці з іноземними партнерами у сфері оборони та інноваціям у галузі військової науки. Вирішення цього питання може визначити успіх військових операцій та збереження національної безпеки країни.

Така ж ситуація склалася і в інших галузях економіки. В 2023 р. Україна експортувала продукції на 35,8 млрд. доларів, з них аграрної продукції на 23,4 млрд. дол. У загальній структурі агроекспорту України основними статтями були: олії соняшникова, сафлорова або бавовняна, кукурудза, пшениця, соєві боби, насіння свиріпи або ріпаку, макуха, тверді відходи від вилучення рослинних жирів і олій, м'ясо та їстівні субпродукти птиці, цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків у твердому стані, ячмінь, насіння соняшнику [12]. Такий стан речей не сприяє розвитку інтелектуального потенціалу в Україні. Надзвичайно велика частка агропродукції у структурі експорту (більше 60%) призводить до зниження економічної безпеки України. На сьогоднішній день – це особливо добре помітно, у зв'язку з постійними страйками фермерів ЄС, які блокують транзит нашої продукції. Це призводить до недоотримання валютної виручки та негативно відображається на платіжному балансі України.

Економічна безпека держави є однією з ключових складових національної безпеки. Тільки на основі сталого економічного розвитку можна реалізувати національні інтереси України [8, С. 49]. На сьогоднішній день в економічній літературі можна знайти досить багато трактувань поняття економічна безпека, які можна звести до трьох основних підходів, виходячи з позицій:

- захисту від різного роду загроз економіці країни;
- забезпеченості ресурсами для стійкого розвитку економіки;
- досягненні економічних цілей.

На нашу думку, жоден з цих підходів не відображає в достатній мірі сутність поняття «економічна безпека». Тому, під економічною безпекою ми пропонуємо розуміти здатність країни в умовах глобалізації та конкуренції забезпечувати стабільність та ефективність своєї економіки, максимально використовуючи весь наявний економічний потенціал, здійснюючи захист власних економічних інтересів від зовнішніх загроз, шляхом розвитку інноваційної діяльності та забезпечення соціальної стабільності.

Отже, ключовим, на нашу думку, у забезпеченні економічної безпеки є розвиток інноваційної діяльності підприємств. Саме він здатен забезпечити зростання ВВП та знизити рівень безробіття. Однак досягнути цих цілей неможливо без ефективного публічного управління. Розробка нових технологій, товарів і послуг не лише забезпечує конкурентоспроможність підприємств на ринку, але й сприяє підвищенню продуктивності праці, залученню інвестицій та створенню нових робочих місць. Ефективне публічне управління відіграє значну роль у стимулюванні інноваційної діяльності підприємств шляхом створення сприятливого законодавчого середовища, надання фінансової підтримки та розвитку інноваційної інфраструктури.

Інноваційна складова економічної безпеки виступає системою заходів, яка покликана забезпечити широке використання інноваційних нововведень та створити сприятливий інвестиційний клімат для виробництва. Ми можемо спостерігати, що вектор сучасного розвитку економіки багатьох країн все більше зміщується у напрямі інноваційної моделі функціонування господарства [9, С. 104].

Однією з ключових причин недостатньої конкурентоспроможності нашої продукції на світовому ринку є її низька інноваційність. В Україні частка реалізованої інноваційної продукції промислових підприємств в загальному її обсязі залишалася мізерною і не перевищує 2% [3]. За підсумками 2020 року кількість інноваційно-активних підприємств скоротилась порівняно з 2016 роком у 3,6 рази – до 2,28 тис. одиниць. Окрім того, частка інноваційно-активних у загальній кількості підприємств за цей період зменшилась з 28,1% до 8,5% [7]. За рівнем технологічності українська промисловість на третину позаду від показників ЄС, за часткою хай-тек-продукції в експорті відстає у чотири-вісім разів, за енергоефективністю — у десятеро [4].

Українська економіка зазнала значних втрат через війну, яка триває уже понад два роки. Багато підприємств зазнали значних збитків через знищення обладнання, переривання постачання сировини та евакуацію працівників. Це призвело до зниження виробництва, збільшення безробіття та загрози економічній стабільності України. Проте, війна ще не закінчилася і важко передбачити її тривалість. Продовження війни означає продовження зниження виробництва, збільшення безробіття, збільшення витрат на оборону та загрозу економічній стабільності. А тому цивільні інновації стають другорядними.

Протягом першого року після широкомасштабного вторгнення, яке сталося 24 лютого 2022 року, реальний ВВП України скоротився на 29,1%. Проте завдяки ефективним заходам органів публічного управління у 2023 р. економіка України почала потрохи оговтуватися і реальний ВВП зріс на 5,3% в порівнянні з 2022 р., хоча був значно нижчим, ніж у 2021 р. [2]. Для відновлення економіки після таких втрат потрібні комплексні заходи, включаючи відновлення інфраструктури, стимулювання інвестицій, реформування економіки та забезпечення стабільності. Однак такий процес може зайняти значний час і вимагатиме великих зусиль з боку органів публічного управління, бізнесу та міжнародних партнерів.

Починаючи з початку війни, бізнес в Україні постійно стикається з серйозними випробуваннями, такими як обстріли, переселення співробітників, відключення енергопостачання та зниження потоку платоспроможних клієнтів. У зв'язку з економічною нестабільністю в країні, підприємці були змушені пристосовуватися до ринкових умов, переглядати стратегії розвитку та розробляти нові підходи до роботи в умовах воєнного стану. Багато компаній припинили свою діяльність, переїхали з

окупованих територій в Центральну і Західну Україну, а деякі громадяни розпочали бізнес у Європі. Підприємства стикнулися з труднощами при бронюванні своїх співробітників, а тому досить часто втрачають кваліфікованих працівників через мобілізаційні процеси. Такий стан речей негативно відобразився на інноваційній діяльності підприємств. Головним завданням під час війни для більшості підприємств є вижити, як суб'єкт господарювання.

Всеохоплююча техніко-технологічна відсталість суб'єктів господарювання, звужений цикл виробництва, відсутність партнерських зв'язків між наукою та бізнесом, сировинна залежність від імпорту створюють значні загрози соціально-економічній безпеці держави та унеможливають її інноваційний шлях розвитку [10, С. 5]. Тому головним завданням органів публічного управління створити дієві механізми розвитку інноваційної діяльності, які допоможуть забезпечити економічну безпеку шляхом стимулювання технологічного прогресу, збільшення продуктивності праці, поліпшення якості життя населення та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку.

Роль держави повинна полягати у виявленні можливостей для переорієнтації зусиль вітчизняних підприємств на інноваційну сферу та в подоланні технологічного відставання від розвинених країн. Важливо продовжувати стимулювати інноваційну діяльність національних підприємств, підтримувати дослідження та розвиток нових технологій, сприяти співпраці між бізнесом, наукою та державою. Тільки так Україна зможе забезпечити свою економічну безпеку в умовах швидких змін на світовому ринку. У протилежному випадку, це може призвести до «вимивання» національного багатства через механізм несприятливого обміну та втрати власних джерел економічного зростання у довгостроковій перспективі.

Публічні механізми розвитку інноваційної діяльності містить у собі низку інструментів і методів, які сприяють стимулюванню та підтримці інновацій у суспільстві. До таких механізмів можна віднести державні програми підтримки інновацій, виділення грантів і субсидій на дослідження та розробки, створення інноваційних центрів і технопарків, організацію конкурсів і конференцій у сфері інновацій, а також сприяння взаємодії між науковими установами, бізнесом і державою для ефективного впровадження нових технологій і рішень. Важливо, щоб публічні механізми розвитку інновацій були прозорими, доступними та ефективними, щоб створити сприятливе середовище для розвитку інноваційної діяльності та стимулювання економічного зростання.

Одним з основних публічних механізмів розвитку інноваційної діяльності є державне фінансування та підтримка інновацій. Держава може надавати різні форми підтримки, такі як субсидії, гранти, податкові пільги, кредити та інші інструменти для стимулювання інновацій у різних секторах економіки. Це сприяє збільшенню обсягів інвестицій в інноваційні проекти та розвиток нових технологій.

Більшість вітчизняних підприємств опинилися на межі виживання, тому не в змозі вкладати кошти в інноваційні розробки. Тут Україні варто скористатися досвідом США, які протягом десятиліть залишаються лідером у сфері інновацій. Їхня динамічна економіка, сприятливий клімат для підприємництва та сильна науково-дослідницька база відіграють вирішальну роль у цьому успіху. Уряд США щорічно інвестує значні кошти в науково-дослідні роботи, як у державному, так і в приватному секторі. Це дає можливість проводити передові дослідження та розробки в різних галузях, таких як медицина, енергетика, інформаційні технології та космос. США мають безліч всесвітньо відомих університетів та дослідницьких інститутів, які є центрами інновацій та співпраці між наукою та бізнесом.

Інноваційне лідерство США має величезний вплив на різні аспекти економіки та суспільства. Воно стимулює економічне зростання, забезпечує створення нових робочих місць, розвиток нових галузей та відкриття нових ринків. Інновації сприяють підвищенню рівня життя, оскільки вони призводять до створення нових продуктів і послуг, що

поліпшують якість життя населення. Крім того, інновації надають США конкурентну перевагу на світовому ринку, зміцнюючи їхню позицію серед інших країн. Не менш важливою є роль американських інновацій у впливі на світовий прогрес, сприяння розвитку різних сфер глобальної економіки і суспільства.

Україні необхідно застосовувати стратегію стимулювання інноваційної діяльності та підвищувати рівень наукоємності національного виробництва, задовольняючи внутрішній попит на інновації не за рахунок імпорту технологій, устаткування, а шляхом створення національного інноваційного продукту та його комерціалізації, зокрема на світовому ринку. Україна має всі шанси перетворитись із сировинно-орієнтованої держави на таку, яка експортує інноваційні продукти з великою доданою вартістю й технології, збільшує свій реальний ВВП за рахунок позитивного інноваційного бізнес-досвіду, новітньої інфраструктури (зокрема, освітньої) та креативності людської компоненти національного багатства (наприклад, щодо розроблення військових інновацій) [6, С. 22].

На жаль, стан інноваційної діяльності в Україні не можна назвати задовільним. Незважаючи на наявність потенціалу українських науковців та підприємців, інноваційний сектор країни стикається з численними викликами. Деякі з основних проблем, що гальмують розвиток інновацій в Україні, включають недостатній рівень інвестицій у науково-дослідну сферу, складність отримання фінансування для стартапів, недосконалу правову базу щодо інтелектуальної власності та відсутність стимулів для впровадження нововведень.

Багато наукових розробок, які робляться в Україні, не доводяться до стадії комерційного застосування. Це пов'язано з низкою факторів, таких як недосконала система інтелектуальної власності, відсутність зв'язків між наукою та бізнесом, а також бюрократичні бар'єри, відсутність фінансових ресурсів на просування інновацій у підприємств.

Розвиток інноваційної діяльності в Україні становить ключовий фактор для досягнення стійкого економічного росту та підвищення якості життя населення. Для успішної реалізації цієї мети необхідно збільшити інвестиції в науково-дослідницькі роботи як з боку держави, так і з боку приватного сектора. Також важливо посилити науково-дослідницьку базу країни, створивши сучасні наукові інститути та лабораторії, які могли б здійснювати передові дослідження та розробки.

Для поліпшення ситуації у сфері інновацій в Україні необхідно розглядати комплексний підхід. Серед можливих заходів можна назвати збільшення інвестицій у наукові дослідження та розвиток технологій, спрощення процедур фінансування для інноваційних проектів, удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності, підтримку молодих підприємців та стартапів, а також створення сприятливих умов для співпраці між наукою, бізнесом та державою. Важливо також забезпечити створення структурованої системи підтримки інновацій та побудови механізмів моніторингу та оцінки ефективності реалізації інноваційних проектів. Тільки через спільні зусилля різних секторів суспільства можна досягти значного прогресу у розвитку інноваційної сфери в Україні.

Інший важливий аспект економічної безпеки – це захист економічних інтересів країни в умовах глобалізації. Держава повинна розвивати механізми захисту внутрішнього ринку від недобросовісних конкурентів, боротися зі зловживаннями у сфері міжнародної торгівлі та інвестицій, а також забезпечувати доступ до зовнішніх ринків для своїх виробників. Крім того, економічна безпека держави включає в себе захист критично важливої інфраструктури від кіберзагроз, забезпечення енергетичної безпеки, контроль над виробництвом та постачанням продовольства, безпеку праці та соціальний захист населення.

Будь-який елемент економічної безпеки можна значно посилити шляхом впровадження інновацій. Одним із напрямів, де інновації можуть значно посилити

економічну безпеку, є впровадження новітніх технологій виробництва. Впровадження автоматизації, штучного інтелекту, Інтернету речей та інших інноваційних рішень дозволяє підприємствам оптимізувати виробничі процеси, зменшувати витрати та підвищувати якість продукції. Це в свою чергу сприяє збільшенню ефективності сектору, збереженню робочих місць та залученню інвестицій.

Інновації також можуть бути важливим елементом забезпечення кібербезпеки країни. Запровадження новітніх технологій у галузі кіберзахисту дозволить підвищити рівень захищеності від кібератак, забезпечити конфіденційність даних та запобігти можливим кіберзлочинам. Інноваційні рішення у цій сфері сприяють зміцненню кіберінфраструктури та забезпеченню безпеки в інформаційному просторі.

Крім того, інновації можуть покращити енергоефективність за рахунок розвитку відновлювальних джерел енергії, що має важливе значення для забезпечення енергетичної безпеки країни. Впровадження нових технологій у сфері енергетики дозволить зменшити залежність від імпортованих видів палива та знизити викиди парникових газів.

Для забезпечення стабільного розвитку України у післявоєнний період необхідно здійснити модернізацію економіки. Модернізація вітчизняної економіки – це ключове завдання для зміцнення конкурентоспроможності нашої країни в умовах глобалізації. Вона повинна включати в себе застосування новітніх технологій, розвиток інновацій, підтримку малих та середніх підприємств, підвищення ефективності виробництва та експорту, сприяння підприємству та інвестиціям, а також формування сприятливого бізнес-середовища. Тільки таким чином ми зможемо вийти на новий рівень розвитку і забезпечити стабільний економічний ріст для наших громадян.

Модернізація України потребує комплексних та системних реформ, які мають бути послідовно та неухильно впроваджені. Україна на світовому ринку часто асоціюється з аграрною державою, незважаючи на високий науково-освітній потенціал. Проте, щоб відповідати сучасним умовам, вітчизняна економіка потребує інноваційної модернізації. Важливо, щоб українські підприємства займали важливі позиції в глобальних ланцюжках доданої вартості. Тому розвиток інноваційної економіки має ґрунтуватися не лише на досвіді країн, які вдало відновилися після війни або подвоїли свій ВВП за короткий час, але й на революційних ідеях, які могли б мати цінність для всього світу.

Незважаючи на складність ситуації, наразі важливо приступити до розробки стратегії відновлення країни після війни. Ця стратегія повинна містити заходи щодо відновлення інфраструктури, підтримки бізнесу, розвитку людського капіталу та інтеграції України у європейський та світовий контексти. Також необхідно забезпечити максимальну підтримку громадянам України, які постраждали від війни. Ця підтримка повинна включати надання фінансової допомоги, житлову підтримку, психологічну допомогу та інші необхідні заходи.

Свій перший глобальний проєкт відновлення, спрямований на прискорення сталого економічного зростання країни протягом наступних десяти років, Україна презентувала у 2022 р. на міжнародній конференції в Лугано (Швейцарія). Цей план включає ряд національних програм, спрямованих на досягнення ключових результатів, таких як зміцнення інституційної спроможності, розвиток цифрової держави, підвищення безпеки та оборони, прагнення до інтеграції, охорона навколишнього середовища, енергетична незалежність, поліпшення бізнес-середовища, забезпечення конкурентоспроможного доступу до капіталу, макрофінансова стабільність, розвиток галузей економіки з високою доданою вартістю, розширення та інтеграція логістики, відновлення та модернізація житла та інфраструктури регіонів, розвиток соціальної інфраструктури, системи освіти, охорони здоров'я, культури, спорту та ефективної соціальної політики [11].

Публічне управління інноваційним розвитком в Україні, з фокусом на впровадженні передових технологій, дозволить вітчизняним компаніям не лише виходити на міжнародні ринки з конкурентоспроможною продукцією, а й здійснювати імпортозаміщення у тих сферах, де на внутрішньому ринку переважно присутні іноземні виробники.

Високотехнологічне виробництво зможе відіграти ключову роль у підвищенні рівня економічної безпеки нашої держави, включаючи оборонну промисловість.

У сучасних умовах інноваційна модернізація економіки набуває якісно нового змісту і є однією з передумов розвитку країн світу та підвищення їх конкурентоспроможності на світових ринках. Вона передбачає нарощування інноваційного потенціалу країни, створення умов для розвитку різних галузей економіки, оновлення їхньої матеріально-технічної бази, стимулювання інвестиційних процесів, впровадження сучасного типу виробничих технологій для виробництва інноваційної конкурентоспроможної продукції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках, розвиток безпосередньо на виробництві наукоємних галузей, що забезпечують отримання найкращих результативних показників інноваційних підприємств [1, С. 22].

Рівень інноваційної активності на підприємствах істотно залежить від трьох ключових факторів: державної інноваційної політики, наявності конкурентів, попиту на інновації. Світовий досвід підтверджує, що малі організаційні форми, такі як венчурні фірми, фірми-спінофф, та стартапи, відіграють ключову роль у трансформації економічних механізмів і структурної перебудови. Розвиток стартапів сприяє науково-технічному прогресу та прискорює впровадження новітніх досягнень науки і техніки у виробництво. Тому органам публічного управління важливо підтримувати приток капіталу в Україну від приватних та інституційних інвесторів і розвивати цю сферу діяльності.

В Україні венчурний капітал має низький рівень розвитку, і жоден з венчурних фондів не вкладає гроші в розвиток технологій шостого технологічного устрою [5]. Одним з можливих шляхів розвитку венчурного капіталу є створення венчурних фондів з державною підтримкою. Ці фонди можуть надавати фінансову підтримку стартапам і технологічним компаніям, що розвивають технології шостого технологічного устрою. Такий підхід дозволить залучити приватний капітал та стимулювати інвестиції у високотехнологічні проекти. Важливо сприяти розвитку венчурного екосистеми в країні, залучаючи до цього процесу різноманітні галузі та громадські організації. Окрім цього, слід розглянути можливість розвитку державних інкубаторів та акселераторів для підтримки стартапів і розвитку нових технологій. Ці установи можуть надавати стартапам не лише фінансову підтримку, але й консультації з розвитку бізнесу.

Публічні механізми розвитку інноваційної діяльності в Україні повинні включати у себе різноманітні програми, проекти та ініціативи, які забезпечать підтримку та стимулюють інноваційну активність підприємств в різних сферах економіки. Важливим елементом публічних механізмів може бути фінансова підтримка інноваційних проектів через надання грантів, субсидій або податкових пільг для інноваційних підприємств. З метою поширення кращих практик та знань у сфері інновацій, можливо організувати конференції, семінари та навчальні програми з участю вітчизняних і закордонних експертів. Це дозволить створити обмін досвідом та сприятиме створенню мереж співпраці у галузі інновацій.

Важливо забезпечити активізацію інноваційної діяльності малих та середніх підприємств. В цьому напрямку публічному управлінню доцільно зосередитися на розробці спеціальних програм для підтримки малих та середніх інноваційних підприємств, таких як кредитування, консультації та навчання; сприятимуть патентуванню та комерціалізації інноваційних розробок, зокрема шляхом спрощення процедур та зниження витрат на отримання патентів. Варто знизити податкове навантаження на підприємства, які здійснюють інноваційні розробки V та VI технологічного укладів. Ці механізми сприятимуть розвитку інноваційної діяльності в Україні, стимулюватимуть підприємства до впровадження нових технологій та підвищать рівень економічної безпеки держави.

Важливо, щоб публічні механізми розвитку інноваційної діяльності були цільовими, ефективними, прозорими та гнучкими. Вони мають бути спрямованими на підтримку пріоритетних напрямків економічного розвитку, забезпечувати максимальну віддачу від

інвестованих коштів, бути зрозумілими та доступними для всіх підприємств, а також здатними адаптуватися до мінливих ринкових умов.

Висновки. Головна мета інноваційної діяльності полягає в тому, щоб створювати та впроваджувати нові ідеї, продукти, процеси та послуги, які сприятимуть розвитку економіки країни. Забезпечення умов для розвитку інновацій – важлива складова економічної безпеки, оскільки інноваційна діяльність дозволяє країні бути визнаною на світовому ринку та займати лідируючі позиції у важливих галузях.

Початок війни, в результаті вторгнення російських збройних сил в Україну, перервав звичайний ритм роботи підприємств в країні. Проте навіть у складних воєнних умовах українські підприємства намагаються продовжувати свій розвиток. Їхні зусилля в напрямку продовження розвитку свідчать про впевненість в майбутньому країни, а також про важливість економічного стабілізації у складних часах. Це свідчить про великий потенціал та віру в успіх українського бізнесу навіть у найважчих періодах

Проте вітчизняним підприємствам важко впоратися самостійно з наслідками воєнної російської агресії. Тому публічне управління повинне бути спрямоване на стимулювання розвитку економіки та надання необхідної підтримки та допомоги інноваційним підприємствам у складних ситуаціях. Важливою є модернізації економіки та перехід на виробництво товарів V та VI технологічного укладів.

Впровадження ефективних публічних заходів для підтримки інноваційної діяльності є критично важливою для забезпечення економічної безпеки України. Україна може досягти успіху в цій сфері шляхом створення сприятливого середовища для інновацій. Запропоновані нами механізми публічного управління дадуть змогу захистити економічні інтереси країни в умовах глобалізації та асоціювати Україну не тільки як «житницю Європи», а як промислово розвинуту економіку з налагодженим виробництвом конкурентоспроможних високотехнологічних товарів.

Заохочуючи наукові дослідження та розробки, посилюючи співпрацю між науковими колами та промисловістю, надаючи фінансування та стимули для інноваційних проєктів, а також створюючи сприятливе регуляторне середовище, Україна може підвищити свій інноваційний потенціал та зміцнити економічну безпеку. Важливо, щоб уряд, приватний сектор та наукова спільнота працювали разом над впровадженням ефективних механізмів стимулювання інновацій та забезпечення сталого економічного зростання в країні.

Перспективами подальших досліджень є оцінювання стану розвитку венчурного фінансування в Україні та розробка заходів публічного управління щодо зростання темпів залучення венчурного капіталу в вітчизняну економіку.

1. Білик Р.С. Механізми інноваційної модернізації економіки в умовах глобального розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 26. Ч. 1. С. 17-24.
2. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_pot_u.htm (дата звернення: 28.03.2024).
3. Григоренко Ю. Частка інноваційної продукції в Україні не перевищує 2%. *GMK Center*. URL: <https://gmk.center/ua/infographic/chastka-innovacijnoi-produkcii-v-ukraini-ne-perevishhuie-2/> (дата звернення: 07.03.2024).
4. Жмеренецький О. Інновації або смерть: як бізнесу вижити на тонучому кораблі «Україна». *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/16/628080/> (дата звернення: 08.03.2024)
5. Загурський В.Ф. Державно-інституційне забезпечення інноваційної моделі економіки. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. №2. С. 144-149.
6. Квак М.В. Детермінанти формування траєкторії інноваційного розвитку держави в сучасному економічному просторі. *Економічний простір*. 2020. №155. С. 20-24.
7. Колісніченко В. Уряд виніс на розгляд у Верховну Раду законопроект про інноваційні парки. *GMK Center*. URL: <https://gmk.center/ua/news/uryad-vinis-na-rozglyad-u-verhovnu-radu-zakonoproekt-pro-innovacijni-parki/> (дата звернення: 07.03.2024).
8. Лисяк О.М. Економічна безпека держави в умовах її становлення. *Економічний аналіз*. 2021. № 1. Т. 31. С. 47-56.
9. Неустров Ю.Г. Роль інновацій у забезпеченні економічної безпеки. *Агросвіт*. 2022. №7-8. С. 103-108.

10. Охріменко І.В., Вдовенко Н.М., Овчаренко С.І., Гнатенко І.А. Інновації в системі стратегічного управління безпекою національної економіки в умовах ризиків та невизначеності глобалізації. *Економіка та держава*. 2021. №8. С. 4-9.
11. Шмигаль назвав чотири джерела коштів на відновлення України після війни. Аналітичний портал «Слово і діло»: веб-сайт. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/19/novyna/finansy/shmyhal-nazvav-chotyry-dzherela-koshtiv-vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny> (дата звернення: 08.02.2024).
12. Як змінився агроекспорт України і його структура за 2023 рік? *AgroPolit.com*. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2126/2055> (дата звернення: 06.03.2024).

References

1. Bilyk, R.S. "Mechanisms of innovative modernisation of the economy in the context of global development." *Scientific Bulletin of Uzhorod National University*, issue 26, 2019, part 1, pp. 17-24.
2. State Statistics Service of Ukraine: official website, www.ukrstat.gov.ua. Accessed 28.03.2024.
3. Hryhorenko, Yu. "The share of innovative products in Ukraine does not exceed 2%." GMK Center, www.gmk.center.ua/infographic/chastka-innovacijnoi-produkcii-v-ukraini-ne-perevishhuie-2/. Accessed 07.03.2024.
4. Zhmerenetskyi, O. "Innovation or death: how businesses can survive on the sinking ship Ukraine." *Ekonomichna Pravda*, www.epravda.com.ua/publications/2017/08/16/628080/. Accessed 08.03.2024.
5. Zahurskyi, V.F. "State and institutional support of the innovative model of economy." *Economics, management and administration*, no 2, 2023, pp. 144-149.
6. Kvak, M.V. "Determinants of formation of the trajectory of innovative development of the state in the modern economic space." *Economic space*, no 155, 2020, pp. 20-24.
7. Kolisnichenko, V. "The government has submitted a draft law on innovation parks to the Verkhovna Rada for consideration." GMK Center, www.gmk.center.ua/news/uryad-vinis-na-rozglyad-u-verhovnu-raduzakonoproekt-pro-innovacijni-parki/. Accessed 07.03.2024.
8. Lysiak, O.M. "Economic security of the state in the conditions of its formation." *Economic analysis*, vol. 31, no 1, 2021, pp. 47-56.
9. Neustroiev, Yu.H. "The role of innovation in ensuring economic security." *Agrosvit*, no7-8, 2022, pp. 103-108.
10. Okhrimenko, I.V., Vdovenko, N.M., Ovcharenko, Ye.I., and I.A. Hnatenko. "Innovations in the system of strategic management of national economic security in the context of risks and uncertainty of globalisation." *Economy and State*, no 8, 2021, pp. 4-9.
11. "Shmyhal names four sources of funds for Ukraine's post-war reconstruction." Analytical portal "Slovo i Dilo", www.slovoidilo.ua/2023/01/19/novyna/finansy/shmyhal-nazvav-chotyry-dzherela-koshtiv-vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny. Accessed 08.02.2024.
12. "How did Ukraine's agricultural exports and their structure change in 2023?" *AgroPolit.com*. www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2126/2055. Accessed 06.03.2024.

УДК 354+321+355+327

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.2.20.95-112>

Підлісна Т. В.

РОЛЬ КАДРІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КІБЕРБЕЗПЕКИ КРИТИЧНО ВАЖЛИВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Хмельницький університет управління та права імені
Леоніда Юзькова,
кафедра публічного управління та адміністрування,
вул. Героїв Майдану, 8, Хмельницький,
29000, Україна,
тел.: +38(0382) 71-75-80
e-mail: tanyapidlisna05@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7492-923X>

Анотація. Дослідження спрямоване на вивчення стратегій посилення ролі персоналу в кібербезпеці в організаційних умовах. Основна мета полягає в ідентифікації найбільш ефективних підходів для забезпечення активної участі персоналу в захисті від кіберзагроз та збереженні кібербезпеки в організаціях. Дослідження ґрунтується на аналізі літературних джерел, включаючи наукові статті, матеріали, звіти та практичні бізнес кейси. Застосовуються методи синтезу та